

менеджменту : збірник матеріалів I міжнародних педагогічних читань пам'яті Є. М. Хрикова (м. Полтава, 03 квітня 2025 р.). Полтава : ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025, С. 110–115. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21848>

5. Мельничук Д.В. Інструментарій планування та реалізації безпекових ініціатив на громадському рівні. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти* : матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 3 грудня 2025 р.). Миколаїв: МНАУ, 2025. С. 167-169. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23746>

6. Щепанський Е. В., Сухорукова А. Л., Пономарьов О. А. Удосконалення механізмів публічного управління територіальним розвитком шляхом впровадження цифрово-інтелектуальних систем прийняття стратегічних управлінських рішень у публічній службі. *Суспільство та національні інтереси*. 2026. № 2 (22) С. 1582-1595. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-2\(22\)-1582-1595](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-2(22)-1582-1595)

7. Kurepin V. M. The eu black sea strategy as a tool for shaping regional security: analysis of approaches to containing russia. *Maritime security of the Baltic-Black Sea region: challenges and threats: V International scientific conference : conference proceedings* (November 26, 2025, Odesa, Ukraine). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. С. 132–135. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24225>

Курепін Вячеслав Миколайович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна;

ORCID ID:0000-0003-4383-6177

РОЗУМІННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ В ГРОМАДІ: АДАПТАЦІЯ БЕЗПЕКОВИХ ПРОГРАМ

Посилення безпекових викликів у сучасних умовах, зумовлене воєнними діями, економічною нестабільністю та загрозами міжнародного характеру, актуалізує необхідність формування ефективної системи безпеки на рівні територіальних громад. Спостерігається проблема недостатнього розуміння механізмів реалізації безпекових програм, осмислення та впровадження системи безпеки у громаді як комплексного явища. Існуючі підходи нерідко не враховують специфіку територіальних громад, рівень їх ресурсного забезпечення та характер наявних ризиків, що знижує ефективність впроваджуваних заходів. Це ускладнює адаптацію організаційних та технічних заходів до конкретних локальних умов громади та потреб населення [6, с. 42].

У контексті захисту територіальних громад від сучасних ризиків та небезпек постає необхідність осмислення такого комплексного явища, як система безпеки у громаді та механізми реагування на виклики й загрози. Важливе осмислення підходів до адаптації безпекових програм, їх гнучкості,

орієнтованості на реальні потреби мешканців громади та здатність до швидкого реагування на мінливі умови існування.

Зрозуміло, виникає необхідність розроблення ефективних моделей управління безпекою на місцевому рівні, зміцнення взаємодії між органами влади та громадою у питаннях забезпечення безпеки [2, с. 266]. Це сприятиме зниженню ризиків, підвищенню стійкості громад до кризових ситуацій та забезпечить стабільне функціонування мешканців громад в умовах сучасних викликів.

Публікації останнього часу свідчать про зростання уваги науковців та практиків до проблеми формування ефективної системи безпеки на рівні територіальних громад та адаптації безпекових програм до умов сучасних викликів. Дослідження вітчизняних науковців О. Зозулі [1], А. Орешко [6] стосуються трансформації підходів до розуміння безпеки, розширення її змісту від суто фізичного захисту до комплексного явища, враховуючі соціальну згуртованість, психологічну стійкість та інформаційну безпеку.

У дослідженнях сфери управління безпековим середовищем у громадах науковців В. Іваненко [1], О. Самойленко [7] акцентується увагу на партнерську взаємодію між органами влади та населенням як основи ефективного функціонування системи безпеки. Окремий напрям досліджень стосується адаптації безпекових програм до конкретних умов громад та їх фінансування, методик оцінювання безпеки громад та інструменти підвищення відчуття безпеки населення.

Сучасні наукові дослідження І. Бацуровської [7], А. Сухорукова [1], дозволяють констатувати, що проблема розуміння системи безпеки у громаді та адаптації безпекових програм перебуває у фокусі сучасних досліджень. Залишається актуальною потреба у формуванні комплексного, системного підходу до оперативного реагування на нові безпекові виклики у локальних середовищах існування людей.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності системи безпеки у територіальній громаді та визначення особливостей адаптації безпекових програм до сучасних умов з урахуванням актуальних викликів та ризиків. В межах дослідження передбачено здійснити аналіз структури та функціональних компонентів системи безпеки на локальному рівні, виявити фактори, що впливають на ефективність реалізації безпекових заходів, а також обґрунтувати доцільність впровадження гнучких та конкретно орієнтованих підходів до розроблення та адаптації безпекових програм.

Аналіз виявлених тенденцій та викликів засвідчує багат шарову та динамічну трансформацію безпекового середовища у територіальних громадах України [6, с. 99]. Простежується взаємозалежність між сприятливими та стримувальними факторами. Виразною є регіональна диференціація змін: громади, розташовані поблизу лінії фронту, швидше адаптують та оновлюють свої безпекові програми, тоді як віддалені території найчастіше зберігають елементи довоєнної інерційності. Загалом окреслені труднощі мають переважно системний характер, що зумовлює необхідність їх комплексного вирішення

шляхом узгоджених дій на місцевому, регіональному та національному рівнях управління.

Дослідження виявляє наявність критичної тенденції до фрагментарного сприйняття безпеки у територіальних громадах, що виявляється у надмірній орієнтації на фізичні аспекти захисту населення. Програми безпеки громад, розташованих поблизу лінії фронту, переважно зосереджуються на облаштуванні укриттів, водночас ігноруючи інші ключові складові безпеки. Особливо актуальним є недостатнє врахування інформаційної безпеки: лише незначна частка громад, включає відповідні заходи у свої програми. Відсутність системного, комплексного підходу підвищує вразливість громад перед гібридними загрозами, такими як дезінформація та кібератаки [7, с. 256].

Аналіз бюджетних витрат свідчить про незначну частку коштів, які виділяються на забезпечення безпеки, спрямовуються на фізичний захист, тоді як фінансування «м'яких» компонентів безпеки становить менше 5% від загального обсягу виділених коштів. Така дисбалансованість негативно впливає на загальну стійкість громад та знижує їхню здатність протистояти комплексним загрозам. Значною проблемою є також відсутність єдиної методології оцінки ефективності безпекових заходів, що унеможливорює об'єктивну оцінку результативності програм. Важливим кроком у цьому контексті є розробка єдиної системи індикаторів безпеки [3, с. 149], яка б охоплювала всі аспекти захисту громади: від фізичної безпеки до соціальної згуртованості.

Простежується також неспроможність значної частини громад адаптувати свої безпекові програми до умов повномасштабної війни. Аналіз показує, що громади західних регіонів продовжують діяти на основі документів, розроблених до лютого 2022 року, які не відображають актуальних загроз та нових безпекових реалій. Зміст оновлених програм свідчить про переважно формальний характер їх перегляду [1, с. 24], оскільки вони здебільшого становлять модифіковані версії попередніх документів та недостатньо враховують практичний досвід війни. У багатьох випадках такі програми не містять чітких механізмів реагування на специфічні воєнні загрози, зокрема ракетні удари та діяльність диверсійно-розвідувальних груп, що суттєво знижує їх ефективність.

Близько 25% громад України мають актуальні плани евакуації населення, у яких враховано практичний досвід евакуаційних заходів, проведених в інших регіонах. Відсутність системного підходу до оновлення безпекових програм особливо виявляється у сфері взаємодії з військовими адміністраціями [5, с. 37] та підрозділами територіальної оборони, оскільки процедури координації між різними структурами часто залишаються нерегульованими або подані у надмірно узагальненій формі.

Додатковою проблемою є нестача механізмів оперативного внесення змін до безпекових програм у відповідь на появу нових загроз. У цьому контексті постає потреба у формуванні гнучкої системи планування безпеки, здатної забезпечити швидку адаптацію до трансформацій безпекової середовища.

Дослідженням встановлено, система безпеки у територіальній громаді визначається узгодженістю дій інституційних суб'єктів, рівнем залученості населення та здатністю до адаптації в умовах динамічних загроз, особливо під

час воєнного стану. З урахуванням сучасних викликів, зокрема воєнних ризиків, загроз соціальної нестабільності потребують переосмислення традиційні підходи до реалізації безпекових програм. Адаптація безпекових програм має базуватися на засадах гнучкості, контекстної відповідності та орієнтації на потреби конкретної громади.

Подальші наукові дослідження пов'язані з вивченням, аналізом та розробкою комплексних моделей управління безпекою для місцевих громад, удосконаленню механізмів оцінювання ефективності безпекових програм, їх фінансування та запровадженню інноваційних підходів до підвищення рівня захисту населення.

Список використаних джерел

1. Зозуля О. В., Сухорукова А. Л. Удосконалення процесів державного регулювання розвитку регіонів України з врахуванням європейських стандартів. *Перспективи розвитку територій: теорія і практика. Поствоєнне відновлення* : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Харків, 16-17 листопада 2023 р.). Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2023. С. 23–25. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20668>.
2. Іваненко В. С., Курепін В. М. Реалізація заходів цивільного захисту у реформах місцевого самоврядування. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25–27 жовтня 2023 року). Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 265–268. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15758>.
3. Іваненко В.С. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148–150. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11869>.
4. Іваненко В.С. Сталий розвиток громад: економічні імперативи та стратегічні орієнтири. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти* : матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 3 грудня 2025 р.). Миколаїв: МНАУ, 2025. С. 40–43. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23691>.
5. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>.
6. Орешко А. Ф. Сьогоденні проблеми громади міста Миколаїв. *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України* : матеріали X всеукраїнської заочної науково-практичної

конференції. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 99–100.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17494>.

7. Самойленко О. О., Бацуровська І. В. Кібергігієна цифрового освітнього середовища як складова системи безпеки праці та життєдіяльності. *Суспільство та національні інтереси: журнал*. 2025. № 11(19). С. 255–268. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11\(19\)-255-267](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11(19)-255-267).

Куць Юлія Федорівна,

здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності D4 Публічне
управління та адміністрування освітньої програми
«Територіальне управління та місцеве самоврядування»
Державний заклад «Луганський національний
Університет імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Україна

ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Затяжний характер збройної агресії проти України зумовлює постійне зростання чисельності осіб, які беруть участь у захисті держави та набувають статусу ветеранів війни. Військовослужбовці роблять визначальний внесок у збереження державного суверенітету, територіальної цілісності і безпеки громадян, нерідко ціною власного життя і здоров'я. Водночас участь у бойових діях супроводжується суттєвими соціальними, психологічними та економічними викликами, що проявляються після повернення до мирного життя і потребують належного реагування з боку держави й суспільства.

У цьому контексті формування та реалізація системної ветеранської політики постає як один із ключових напрямів соціального захисту. Особливої актуальності набуває її впровадження на місцевому рівні, де забезпечується безпосередня взаємодія з ветеранами та членами їхніх сімей, а також можливість оперативного реагування на їхні потреби. Ефективна ветеранська політика має ґрунтуватися на принципах соціальної справедливості, доступності, адресності та комплексності, враховуючи вплив військового досвіду на подальше життя ветеранів.

Важливим завданням є забезпечення успішної реінтеграції ветеранів у цивільне середовище, що передбачає не лише надання соціальних гарантій, а й створення умов для їхньої повноцінної участі в економічному, громадському та політичному житті. У цьому процесі значну роль відіграють територіальні громади, які виступають ключовими суб'єктами реалізації відповідних програм і ініціатив. Саме на місцевому рівні можливе формування ефективних механізмів підтримки, адаптованих до конкретних умов та потреб населення.

Окрім того, ветеранська політика розвивається в умовах євроінтеграційних процесів, що передбачає необхідність узгодження національних підходів із європейськими стандартами соціального захисту. Це відкриває нові можливості для впровадження інноваційних інструментів реінтеграції, зокрема через